

Въвеждането на шестото издание на ръководството по платежен баланс и международна инвестиционна позиция и ефектите върху платежния баланс на България за 2014 г.

Въвеждането на методологическите изисквания на шестото издание на Ръководството по платежен баланс и международна инвестиционна позиция, МВФ 2008 г. (РПБ6, [Ръководството](#))¹), води до промени в данните, в сравнение с тези, съставяни по петото му издание (РПБ5)^{2,3}.

1. Текуща сметка

1.1. Стоки и услуги

Търговският баланс за 2014 г. е отрицателен в размер на 3429.2 млн. евро (8.2% от БВП), като е с 484.1 млн. евро (1.2%) по-нисък в сравнение с търговското салдо по петото издание на ръководството по платежен баланс (РПБ5) (в размер на 2945.2 млн. евро, 7% от БВП). Износът на стоки е по-нисък с 1084.4 млн. евро (50.1%), а вносът – с 600.4 млн. евро (58.2%). Салдото по услугите по РПБ6 е в размер на 3048.3 млн. евро (7.3% от БВП), или е с 490.3 млн. евро (1.2%) по-високо в сравнение с това по РПБ5 - 2558 млн. евро (6.1% от БВП). Износът на услуги е по-висок с 1155.7 млн. евро (2.8%), а вносът – с 665.4 млн. евро (1.6%).

Част от методологическите промени по РПБ6 водят до намаляване на износа на стоки и услуги, а друга – към увеличение. Тези прекласификации се отразяват реципрочно на данните за износа и вноса на услуги.

1.1.1. Фактори, които водят до изменение на износа и вноса на стоки и реципрочно изменение на износа и вноса на услуги

Основна причина за нетното намаление на търговското салдо е прекласифицирането на износа и вноса на стоки за преработка. Те досега се отчитаха

¹ <http://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/bop6comp.htm>

² За методологическите промени при съставянето на статистиката на платежния баланс, вж. материала [Съставяне на статистиката на платежния баланс съгласно методологията на шестото издание на Ръководството по платежен баланс и международната инвестиционна позиция](#)

³ Сравнение на база стандартното представяне на платежния баланс.

като част от статия *Стоки*, като там се включваше както стойността на стоките, така и стойността на услугата по преработката им. Съгласно новите методологически изисквания, стойността на услугата по преработка на стоки вече се отчита в статия *Производствени услуги с материали за влагане, притежавани от други*. Тази прекласификация води до намаление на износа и вноса на стоки съответно в размер на 1226.9 млн. евро (2.9%) и 944.6 млн. евро (2.2%). С тези суми се увеличават съответно износа и вноса на услуги.

Друг фактор, макар и с по-малък ефект върху разликата в данните между РПБб и РПБ5, е прекласификацията на поддръжката и ремонта на капиталови ресурси. От статия *Стоки* тя вече се включва в статия *Услуги по поддръжка и ремонт, които не са включени другаде*. Това води до намаление на износа със 71.4 млн. евро (0.2%) и на вноса с 47.8 млн. евро (0.1%).

Прекласификацията на дълготрайни стоки и ценности, закупени при пътувания в чужбина, от статия *Пътувания* в статия *Стоки* води до увеличение на износа на стоки в размер на 135.5 млн. евро (0.3%) и до увеличение на вноса с 326.4 млн. евро (0.8%). Със съответните суми намаляват износа и вноса на услуги.

1.1.2. Фактори, които водят до промяна на износа и вноса по отделни подстатии в статия *Услуги*, но не променят салдото по услугите

1. *Компютърни и информационни услуги* вече не са самостоятелна подстатия, а в нея се отчитат и *Далекосъобщителните услуги*. В резултат, за 2014 г. кредитът по статията се увеличава с 89 млн. евро, а дебитът – с 81.1 млн. евро.
2. Пощенските и куриерските услуги, които досега бяха част от *Компютърни и информационни услуги*, се отчитат вече в подстатия *Транспорт*. Ефектът от тази прекласификация за 2014 г. е: увеличение на износа с 12.9 млн. евро и с 12.1 млн. евро при вноса на транспортни услуги.

В резултат на тези промени нетният ефект върху статия *Стоки и услуги* за 2014 г. е в размер на 6.2 млн. евро (0.01%). Износът на стоки и услуги се увеличава със 71.3 млн. евро (0.2%), а вносът – с 65.1 млн. евро (0.2%).

1.2. Първичен и вторичен доход

Както е посочено в методологическите бележки относно преминаване към новата методология на шестото издание на *Ръководството по платежен баланс и международната инвестиционна позиция*, подстатите на досегашните *Доход* и *Текущи трансфери* (съгласно РПБ5) са преразпределени между новите статии *Първичен доход* и *Вторичен доход*, което е съществена стъпка към синхронизирането на статистиката на външния сектор с тази на националните сметки. Поради това структурата и съдържанието на новите статии *Първичен доход* и *Вторичен доход* не се покриват изцяло с тези на предишните статии *Доход* и *Текущи трансфери*. Статия *Първичен доход* обхваща приходи и разходи от/за доход, свързан с използването на ресурси (работна сила, капитал или земя), данъци върху производството и вноса и субсидии. Статия *Вторичен доход* отразява преразпределението на доход.

1.2.1. Първичен доход

Наред с компенсациите на наетите лица и инвестиционния доход, първичният доход вече обхваща и някои от компонентите на предишната статия *Текущи трансфери* – данъци върху продуктите, данъци върху производството, субсидии и рента. Ефектът от тази промяна е в размер на 10 млн. евро (0.02%) при кредита и 17.4 млн. евро (0.04%) при дебита на статията.

Прилагането на РПБ6 не поражда методологически промени при отчитането на статия *Компенсации на заетите*.

В дохода от преки инвестиции е включен и доходът между свързани предприятия, който съгласно РПБ5 беше отчитан съответно в портфейлни или други инвестиции. Доходът от вътрешнофирменното кредитиране между банки и други финансови институции (без застрахователи и пенсионни фондове) се отчита вече като доход от други инвестиции (а не както преди в доход от преки инвестиции). С въвеждането на промените, свързани с прилагането на РПБ6, бе направена и друга промяна – лихвите по получените и предоставени заеми (вкл. вътрешнофирмените) вече се начисляват месечно на база на докладваните от респондентите (с Декларация форма СПБ-1) условия по заемите – ставка на лихвения процент и схема на плащанията и отчетения остатък по съответния заем. Досега се отчитаха само докладваните тримесечно от респондентите (с отчетна форма СПБ 4 и СПБ-4А) начислени лихви. Съгласно принципа на двустранното

записване, начислените лихви се отчитат и като увеличение на вземанията/задълженията по заеми (вкл. вътрешнофирмени) във финансовата сметка на платежния баланс.

Доходът от портфейлни инвестиции включва реинвестираната печалба на инвестиционните фондове, който не се включваше съгласно петото издание на *Ръководството*.

В обхвата на статия *Първичен доход* са включени някои от компонентите на предишната статия *Текущи трансфери* – данъци върху продуктите, данъци върху производството, субсидии и рента.

Нетният ефект от тези промени в данните за първичния доход за 2014 г. е в посока на намаление на кредита със 17.9 млн. евро (0.04%) и на дебита с 353.2 млн. евро (0.8%).

1.2.2. Вторичен доход

Редица подстатии, които съгласно РПБ5 бяха отчитани като текущи трансфери, съгласно РПБ6 се отчитат в статия *Вторичен доход*. Това включва и паричните преводи от българи, живеещи постоянно в чужбина, като новото наименование на подстатията е *Парични преводи от работници*.

В резултат на прилагането на изискванията на РПБ6, кредитът по статия *Вторичен доход* е по-малък с 10 млн. евро (0.02% от БВП), а дебитът - с 16.7 млн. евро (0.04% от БВП).

Текущата сметка на платежния баланс за 2014 г., в резултат на въвеждането на РПБ6, е в размер на 359.2 млн. евро (0.9% от БВП) или се увеличава с 348.2 млн. евро (0.8%) в сравнение с нейния размер, изчислен съгласно РПБ5 (11 млн. евро, 0.03% от БВП).

2. Финансова сметка

2.1. Преки инвестиции

Въведената с РПБ6 принципна промяна при отчитането на преките инвестиции, както и другите изменения, описани в методологическите бележки относно преминаването към новата методология на шестото издание на *Ръководството по*

платежен баланс и международната инвестиционна позиция, силно затрудняват прякото съпоставяне между данните за преките инвестиции по двете методологии.

Съгласно новите изисквания, подчиненият срочен дълг между банките и заемите между другите финансови посредници (без застрахователните и пенсионните фондове) вече не се отчитат в обхвата на преките инвестиции, тъй като това се приема за обичайна операция между финансови посредници. Трансакциите, свързани с подчинен срочен дълг между банките, се отчитат в статия *Други инвестиции*. За 2014 г. ефектът от тази промяна при пасивите на банките е в размер на 44.4 млн. евро. С въвеждането на промените, свързани с прилагането на РПБб, бе направена и друга промяна – лихвите по получените и предоставени заеми (вкл. вътрешнофирмените) вече се начисляват месечно на база на докладваните от респондентите (с Декларация форма СПБ-1) условия по заемите – ставка на лихвения процент и схема на плащанията и отчетения остатък по съответния заем. Досега се отчитаха само докладваните тримесечно от респондентите (с отчетна форма СПБ 4 и СПБ-4А) начислени лихви. Съгласно принципа на двустранното записване, начислените лихви се отчитат и като увеличение на вземанията/задълженията по заеми (вкл. вътрешнофирмени) във финансовата сметка на платежния баланс. В резултат на тези промени, за 2014 г. в подстатия *Дългови инструменти, активи и пасиви* е отчетено намаление съответно с 279.9 млн. евро (0.7%) и с 482.1 млн. евро (1.1%).

2.1.1. Портфейлни инвестиции

Инвестициите в акции на международни организации се включват в *Портфейлни инвестиции*, а не както досега в *Преки инвестиции*. Ефектът от тази промяна за 2014 г. в актива на подстатия *Акции/Дялове на инвестиционни фондове* е в размер на 4.1 млн. евро (0.01%).

2.1.3. Други инвестиции

- Съгласно новите изисквания, подчиненият срочен дълг между банките и заемите между другите финансови посредници (без застрахователните и пенсионните фондове) вече не се отчитат в обхвата на преките инвестиции, тъй като това се приема за обичайна операция между финансови посредници. Трансакциите, свързани с подчинен срочен дълг между банките, се отчитат в статия *Други инвестиции*. Съгласно принципа

на двустранното записване, начислените лихви се отчитат и като увеличение на вземанията/задълженията по заеми във финансовата сметка на платежния баланс.

- Заемите между финансови институции се отчитат като депозити, а не като заеми.

Нетният ефект от тези промени в данните за 2014 г. е в посока на увеличение на активите и пасивите по статия *Други инвестиции* съответно в размер на 53.4 млн. евро и 2 млн. евро.

2.1.4. Резервни активи

Най-съществената ревизия, произтичаща от прилагането на РПБ6, е в подстатия *Други резервни активи*, от която са изключени ценовите преоценки (досега резервните активи не включваха само преоценките, дължащи се на валутно курсови разлики). В резултат на това, увеличението на *Други резервни активи* намалява със 101.7 млн. евро (0.2%) до 1807.9 млн. евро (4.3% от БВП) за 2014 г. (при увеличение в размер на 1909.5 млн. евро, 4.5% от БВП, отчетено съгласно РПБ5).

Като резултат на прилагането на изискванията на РПБ6, финансовата сметка на платежния баланс за 2014 г. е отрицателна в размер на 34.9 млн. евро (0.1% от БВП), като намалява с 245.5 млн. евро (0.6%) в сравнение със салдото, изчислено съгласно методологическите изисквания на РПБ5 (положителна финансова сметка в размер на 210.6 млн. евро, 0.5% от БВП).

Дата: 9 април 2015 г.

ПЛАТЕЖЕН БАЛАНС НА БЪЛГАРИЯ
СТАНДАРТНО ПРЕДСТАВЯНЕ*

СТАНДАРТНО ПРЕДСТАВЯНЕ (милиони евро)	РПБ6					РПБ5					Разлика РПБ6-РПБ5 (млн. евро)				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Вторичен доход, нето	1 518.2	1 662.2	2 098.7	2 395.6	1 616.3	1 496.9	1 684.6	2 065.2	2 383.1	1 609.6	21.3	-22.4	33.5	12.5	6.7
Вторичен доход: кредит	2 036.6	2 198.2	2 708.1	3 046.8	2 269.1	2 047.5	2 238.0	2 718.5	3 072.2	2 279.1	-10.9	-39.7	-10.4	-25.4	-10.0
Държавно управление	1 234.4	1 364.6	1 793.7	2 113.5	1 308.4	1 215.4	1 365.7	1 764.8	2 099.6	1 277.2	18.9	-1.1	28.8	13.9	31.2
Други сектори	802.2	833.7	914.5	933.3	960.8	832.1	872.3	953.7	972.6	1 002.0	-29.8	-38.6	-39.2	-39.4	-41.2
Вторичен доход: дебит	518.4	536.0	609.5	651.1	652.9	-550.6	-553.3	-653.3	-689.1	-669.5	-32.1	-17.3	-43.9	-38.0	-16.7
Държавно управление	477.6	493.0	549.4	609.2	566.5	-474.5	-489.1	-542.2	-613.2	-560.9	3.0	3.9	7.2	-4.0	5.7
Други сектори	40.8	43.0	60.1	42.0	86.3	-76.0	-64.2	-111.1	-75.9	-108.7	-35.2	-21.2	-51.0	-34.0	-22.4
Капиталова сметка	295.6	503.8	546.0	469.3	992.4	290.9	503.6	551.4	467.6	993.3	4.7	0.2	-5.4	1.6	-1.0
Брутно придобиване/намалване на произведени нефинансови активи, нето	34.6	32.4	22.7	-66.8	-37.4	34.6	32.4	22.7	-66.8	-37.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Капиталови трансфери, нето	261.0	471.3	523.3	536.0	1 029.8	256.3	471.2	528.7	534.4	1 030.8	4.7	0.2	-5.4	1.6	-1.0
Капиталови трансфери, кредит	411.2	480.5	655.2	537.6	1 044.6	406.2	465.7	655.2	535.4	1 041.1	5.0	14.8	0.0	2.2	3.5
Държавно управление	396.3	457.4	630.6	530.3	936.2	396.3	457.4	630.6	530.3	936.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Други сектори	15.0	23.2	24.6	7.3	108.3	9.9	8.4	24.6	5.1	104.9	5.0	14.8	0.0	2.2	3.5
Капиталови трансфери, дебит	150.3	9.2	132.0	1.5	14.7	-149.9	5.4	-126.5	-1.0	-10.3	0.4	14.6	5.4	0.5	4.4
Държавно управление	149.3	7.1	112.5	0.0	0.0	-149.3	6.9	-112.5	0.0	0.0	0.0	14.0	0.0	0.0	0.0
Други сектори	1.0	2.1	19.5	1.5	14.7	-0.6	-1.5	-14.0	-1.0	-10.3	0.4	0.6	5.4	0.5	4.4
Финансова сметка	697.8	1 350.9	957.3	889.8	-34.9	-289.2	-1 044.5	-906.3	-363.0	210.6	24.6	465.1	1 863.6	1 252.7	-245.5
Финансова сметка: активи	768.4	1 378.9	3 219.7	2 050.0	3 936.8	-1 029.9	-1 164.1	-1 328.7	-2 604.3	-2 331.7	-261.4	214.8	1 891.0	-554.3	1 605.1
Финансова сметка: пасиви	70.7	28.0	2 262.4	1 160.3	3 971.7	356.7	278.3	2 583.3	1 642.2	4 451.8	-286.1	-250.3	-320.9	-481.9	-480.1
Преки инвестиции, нето	-933.1	-1 189.2	-1 067.9	-1 243.1	-924.9	977.3	1 212.7	871.5	1 265.5	1 127.1	-39.0	47.4	-164.8	22.4	202.2
Преки инвестиции, активи	437.2	348.0	314.9	266.0	601.5	-431.1	-343.0	-280.9	-238.9	-881.4	6.1	5.0	34.0	27.1	-279.9
Собствен капитал	105.8	103.9	215.3	108.0	132.5	-116.2	-147.7	-217.6	-109.8	-132.5	-10.5	-43.8	-2.3	-1.7	0.0
Рейнвестирана печалба	-8.2	-37.7	-1.0	-1.7	0.0	8.2	37.7	1.0	1.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Дългови инструменти	331.5	244.1	99.6	158.0	469.1	-323.1	-233.0	-64.3	-130.9	-749.0	8.4	11.1	35.3	27.1	-279.9
Преки инвестиции, пасиви	1 370.4	1 537.2	1 382.8	1 509.2	1 526.4	1 408.4	1 555.6	1 152.4	1 504.4	2 008.5	45.2	-42.4	198.9	4.8	-482.1
Собствен капитал	1 688.7	1 127.6	1 087.0	1 228.7	577.2	1 604.7	1 103.6	1 055.5	1 228.7	577.2	84.0	24.0	31.6	0.0	0.0
Рейнвестирана печалба	-445.7	-173.7	-367.1	124.8	167.1	-445.7	-173.7	-367.1	124.8	167.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Дългови инструменти	127.4	583.4	662.9	155.7	782.1	249.3	625.7	464.0	150.9	1 264.2	-121.9	-42.4	198.9	4.8	-482.1
Портфейлни инвестиции, нето	668.4	363.9	890.8	132.4	-1 212.2	-635.4	-357.4	-886.7	-128.5	1 216.3	32.9	6.5	4.0	3.9	4.1
Портфейлни инвестиции: активи	571.4	51.2	1 453.5	646.5	329.5	-547.9	-47.5	-1 449.5	-642.6	-325.4	23.5	3.7	4.0	3.9	4.1
Акции/Дялове на инвестиционни фондове	180.8	-82.8	31.6	132.9	349.4	-159.6	86.7	-27.6	-129.0	-345.3	21.2	3.9	4.0	3.9	4.1
Дългови ценни книжа	390.6	134.0	1 421.9	513.6	-19.9	-388.3	-134.2	-1 421.9	-513.6	19.9	2.3	-0.2	0.0	0.0	0.0
Портфейлни инвестиции: пасиви	-97.0	-312.7	562.7	514.1	1 541.7	-87.5	-309.9	562.7	514.1	1 541.7	-9.4	-2.8	0.0	0.0	0.0
Акции/Дялове на инвестиционни фондове	0.9	-33.9	3.1	-14.0	-56.9	7.8	-31.2	3.1	-14.0	-56.9	-6.9	-2.7	0.0	0.0	0.0
Дългови ценни книжа	-97.9	-278.7	559.6	528.1	1 598.6	-95.4	-278.7	559.6	528.1	1 598.6	-2.5	0.0	0.0	0.0	0.0
Финансови деривати (различни от резерви) и опции върху акции на наетите лица, нето	6.3	92.4	-3.1	106.0	43.3	-24.7	-65.3	-33.3	-119.4	-26.1	-18.4	27.2	-36.4	-13.4	17.2

ПЛАТЕЖЕН БАЛАНС НА БЪЛГАРИЯ
СТАНДАРТНО ПРЕДСТАВЯНЕ*

СТАНДАРТНО ПРЕДСТАВЯНЕ (милиони евро)	РПБ6					РПБ5					Разлика РПБ6-РПБ5 (млн. евро)				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Други инвестиции, нето	1 200.3	1 920.9	-983.7	2 426.4	248.6	-990.3	-1 675.8	1 303.2	-1 979.8	-197.2	210.0	245.2	319.5	446.6	51.4
Други инвестиции: активи	-2.5	724.4	-666.8	1 563.4	1 152.2	-26.2	-708.3	435.0	-1 603.5	-1 098.8	-28.7	16.1	-231.8	-40.1	53.4
Други видове собствен капитал	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Валута и депозити	-139.7	474.8	-1 033.4	1 076.6	976.1	147.9	-484.8	865.5	-1 000.9	-86.6	8.2	-10.0	-167.9	75.8	889.6
Заеми	36.5	80.5	70.1	447.1	122.1	-110.5	-70.6	-107.3	-460.7	-912.3	-74.0	9.9	-37.1	-13.6	-790.2
Застрахователни и пенсионни схеми и стандартни гаранционни схеми	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Търговски кредити и аванси	15.2	88.1	176.9	-41.3	77.4	-86.2	-93.6	-174.7	40.9	-72.6	-71.1	-5.6	2.2	-0.4	4.8
Други сметки за вземания	85.6	81.1	119.5	80.9	-23.4	22.6	-59.3	-148.5	-182.8	-27.4	108.2	21.8	-28.9	-101.9	-50.8
Други инвестиции: пасиви	-1 202.8	-1 196.6	316.9	-863.0	903.6	-964.1	-967.5	868.2	-376.3	901.6	-238.6	-229.1	-551.3	-486.7	2.0
Друг дялов капитал	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Валута и депозити	-1 446.0	-1 213.3	526.1	-811.7	-115.4	-642.0	-1 117.9	-2.8	-776.3	-193.9	-804.1	-95.4	528.9	-35.4	78.5
Заеми	310.1	-2.7	-257.7	-340.9	1 005.3	-386.5	30.5	869.1	6.4	821.4	696.6	-33.2	-1 126.8	-347.3	183.8
Застрахователни и пенсионни схеми и стандартни гаранционни схеми	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Търговски кредити и аванси	-100.4	23.8	-6.3	264.4	101.1	-32.4	63.5	-46.4	264.0	108.1	-68.0	-39.7	40.1	0.4	-7.1
Други сметки за задължения	33.5	-4.3	54.7	25.2	-87.3	96.7	56.4	48.2	129.5	165.9	-63.2	-60.7	6.4	-104.3	-253.3
Специални права на тираж	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Резервни активи на БНБ	-244.0	162.9	2 121.1	-531.8	1 810.4	383.9	-158.7	-2 161.0	599.2	-1 909.5	139.9	4.2	-39.8	67.4	-99.1
Монетарно злато	0.0	0.2	1.3	2.1	2.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	1.3	2.1	2.5
Специални права на тираж	0.2	-0.2	0.1	0.6	0.0	-0.4	0.0	-0.1	-0.6	0.1	-0.2	-0.2	0.0	0.0	0.1
Резервна позиция в МВФ	0.2	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.2	0.0	0.0	0.0
Други резервни активи	-244.4	162.6	2 119.8	-534.5	1 807.9	384.3	-158.6	-2 160.9	599.8	-1 909.5	139.9	4.0	-41.1	65.3	-101.7